

VÄRLDS HORISONT.

SVENSKA FN-FÖRBUNDET | EN BÄTTRE VÄRLD | NUMMER 3 2018

EN
BÄTTRE
VÄRLD

FN-förbundet
UNA SWEDEN

*Liten respekt för
samers rättigheter*

SIDAN 8

*Annelie Börjesson
ny ordförande*

SIDAN 17

TILLSAMMANS mot rasism och diskriminering

Foto: FN/Caroline Cluck

Folkgruppen rohingya har utsatts för folkmord av militären i Myanmar, enligt experter. Bilden är från april 2018 då en delegation från FN:s säkerhetsråd besökte flyktingläger i Bangladesh för att ta del av rohingyaflyktingarnas berättelser.

FOLKMORD I MYANMAR

En oberoende internationell expertutredning som har arbetat på uppdrag av FN:s råd för mänskliga rättigheter har slagit fast att fördrivningen av folkgruppen rohingya från Myanmar (Burma) utgör folkmord. Experterna har tagit del av vittnesmål om en rad svåra övergrepp och menar att militären i Myanmar bör ställas till svars.

Svenska FN-förbundet, som tillsammans med andra organisationer under lång tid har varnat för utvecklingen i Myanmar, menade i en kommentar att Sverige och andra säkerhetsrådsmedlemmar måste verka för att rådet hänvisar situationen till Internationella brottmålsdomstolen (ICC). Strax innan denna tidnings pressläggning sa Sveriges ständiga representation vid FN att man gör ansträngningar för att få rådet att göra just detta. En utbredd farhåga är att Ryssland och Kina kommer att emotsätta sig ett sådant initiativ i säkerhetsrådet.

NY FN-DAG TILL MINNE AV TERRORISMENS OFFER

En ny FN-dag, internationella dagen till minne av terrorismens offer, uppmärksammades för första gången den 21 augusti. Nästan tre fjärdedelar av terrorismens dödsoffer finns i fem länder, Afghanistan, Irak, Nigeria, Somalia and Syrien, men knappt något land i världen är helt förskonat från terrorattacker. Den nya FN-dagen instiftades av generalförsamlingen i december 2017 med syftet att hedra och stödja offer och överlevare samt att främja och försvara deras mänskliga rättigheter och grundläggande friheter.

FLYKTINGLÄGER I GREKLAND ÖVERFULLA

FN:s flyktingorgan UNHCR varnade i slutet av augusti för en ohållbar situation i flera mottagningscenter för asylsökande

och migranter i den grekiska övärlden. UNHCR beskriver lägren som proppfulla och otillräckliga och menar att krisen i dem snabbt förvärras. Allra mest kritisk är situationen enligt FN i Moriacentret på Lesbos där läget ”närmar sig kokpunkten”.

UNHCR uppmanade den grekiska regeringen att öka sina ansträngningar att hjälpa personerna i lägren.

– Vi är särskilt oroade över de plågsamt underdimensionerade sanitära inrättningarna, konflikter mellan olika grupper, allt fler fall av sexuella övergrepp och ökande behov av medicinska och psykosociala insatser, sa UNHCR:s talesperson Charlie Yaxley.

USA LÄMNAD MR-RÅDET

USA:s FN-ambassadör Nikki Haley och utrikesminister Mike Pompeo meddelade i slutet av juni att landet lämnar FN:s råd för mänskliga rättigheter. Amerikanerna anger politisering av rådet och avsaknad av kritik mot MR-förbrytare som skäl. Beskedet kommer mitt i en process som ska genomlysas rådets arbete.

– Det amerikanska avhoppet är ytterligare ett exempel på att landet drar sig tillbaka från det internationella samarbetet. Det är olyckligt eftersom FN i allmänhet och MR-arbetet i synnerhet behöver bidrag från demokratiska länder, sa Annelie Börjesson, ordförande i Svenska FN-förbundet, som samtidigt påpekade att USA inte heller på hemmaplan tar sitt fulla ansvar för rättighetsfrågorna.

Även FN-chefen António Guterres och den dåvarande högkommissarien för mänskliga rättigheter Zeid Ra'ad al-Husseini beklagade det amerikanska avhoppet från rådet.

BACHELET NY MR-CHEF

Michelle Bachelet, som två gånger varit

president i Chile och 2010-2013 var det nybildade FN-organet UN Womens första chef, tillträdde den 1 september posten som FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter efter Zeid Ra'ad Al Hussein från Jordanien. Hon är den sjunde högkommissarien sedan posten inrättades 1993.

Bachelet har personliga erfarenheter av diktatur och förtryck. Efter militärkuppen i Chile i september 1973 var hon en av tusentals chilensare som fängslades och torterades och hon levde senare i exil under flera år.

SVENSKAR PÅ TOPPJOB B I FN

Ulrika Modéer, tidigare statssekreterare med ansvar för bistandsfrågor, har tillträtt en tjänst som chef för avdelningen för externa relationer och påverkan-sarbete vid FN:s utvecklingsprogram UNDP. Charlotte Petri Gornitzka, sedan 2016 ordförande för OECD:s biståndskommitté DAC, har utsetts till biträdande exekutivdirektör för Unicef. Både Ulrika Modéer och Charlotte Petri Gornitzka blir även assisterande generalsekreterare i FN och kommer att ingå i respektive organisations ledningsgrupp.

Dennis Gyllensporre, svensk generallöjtnant, har utsetts till befälhavare för FN:s fredsbevarande insats i Mali, Minusma.

KOFI ANNAN DÖD

FN:s tidigare generalsekreterare Kofi Annan gick bort i augusti vid 80 års ålder. Annan tjänstgjorde i hela sitt liv i FN. Han började som anställd i Världshälsoorganisationen i början av 1960-talet och har också bl a varit chef för FN:s fredsfrämjande styrkor.

Kofi Annan gjorde sig känd som en självständig och orädd FN-chef som inte tvekade att kritisera stormakterna när det var påkallat. Så sent som 2012 lämnade han uppdraget som FN:s medlare i Syrienkonflikten med motiveringen att säkerhetsrådet inte tog sitt ansvar.

Förutsättningarna för världssorganisationen att gripa in när mänsklig

säkerhet hotas diskuterade Annan i sina memoarer ”Interventioner – ett liv i FN:s tjänst” som kom på svenska 2012.

Foto: FN/Paulo Figueras

Kofi Annan i sin roll som Syriensändebud under en presskonferens i FN-högkvarteret i februari 2012.

EN LAPP I BREVLÅDAN

VÄLKOMMEN TILL VIKTIG LÄSNING

Vi gör skillnad. Vi skapar en bättre värld genom att varje dag arbeta för fred, utveckling och mänskliga rättigheter. Som medlem och bidragsgivare skapar du hopp och räddar liv. Nu och i framtiden.

Världshorisont
Svenska FN-förbundet
Box 15115, 104 65 Stockholm
Tel: 08 – 462 25 40
E-post: varldshorisont@fn.se
Webb: www.fn.se/varldshorisont
Twitter: @varldshorisont

Redaktör: AnnaLena Karlsson Andrews
Praktikant: Miriam Siemsen Rundberg
Ansvarig utgivare: Jens Petersson
Layout: Tomorro'
Tryckeri: Tellogruppen AB
Annonser: kontakta redaktionen på varldshorisont@fn.se
För ej beställt material ansvaras ej.
Artikelförfattarna svarar själva för innehållet i respektive artikel. För frilansmaterial ingår publicering både i tidningen och på FN-förbundets webbplats.

Världshorisont utges av Svenska FN-förbundet.
ISSN 0042-2134
Prenumerationspris:
230 kr (helår, 4 nr)
PlusGiro: 50990-1

#3

Omslagsbild: Rasism och etnisk diskriminering är en av Svenska FN-förbundets fokusfrågor. På bilden diskuterar några ungdomar dessa frågor på förbundets UNG-läger som hölls i maj 2018.

Foto: Svenska FN-förbundet

Det kom en lapp i brevlådan, "Ny politik för en ny tid". Avsändaren visar sig vara NMR, Nordiska motståndsrörelsen, en grupp nazister som i år även försökt etablera sig som ett politiskt parti. Jag vänder på bladet och läser igenom deras programförklaring. Vissa saker låter vettiga, men så kommer det formuleringar som ger mig kalla kårar. "Repatriering av merparten av alla som inte är etniska nordeuropeer eller närbesläktade folkslag ska inledas så fort som möjligt." "Utländsk såväl som inhemsk media som agerar folkfientligt ska kunna förbjudas". "En folkdomstol ska upprättas med syfte att pröva de svåra fallen av folkförräderi".

Vilka NMR räknar som folkförrädare har framgått vid olika demonstrationer då gruppen viftat med porträtt av kända svenskar, med ordet "förbrytare" under. På plakaten ser jag bl a politikerna Stefan Löfven, Alice Bah Kuhnke och Mona Sahlin liksom journalisten Robert Aschberg och terrorforskaren Magnus Ranstorp. Förmodligen skulle en del företrädare för Svenska FN-förbundet sorteras in i samma fack och däribland kanske även jag själv.

När denna tidning når er, kära läsare, har Sverige förhoppningsvis en ny och stabil regering inom räckhåll. När jag skriver dessa rader är det dock fortfarande ovisst hur denna regering ska se ut och vilket utrymme som främlingsfientliga krafter ska få i svensk politik under de kommande fyra åren. Framför mig på skrivbordet ligger dagens tidning som innehåller en intervju med FN:s avgående högkommissarie för mänskliga rättigheter, Zeid Ra'ad al Hussein. Han varnar för den svenska extremhögern med NMR i spetsen, men även för Sverigedemokraterna som nyligen

lagt ett förslag om att stoppa de kvotflyktingar som Sverige tar emot via FN. "Sverige har alltid haft en särskild ställning i omvärlden, ett land i frontlinjen för mänskliga rättigheter och humanitärt arbete. Men det är ett rykte som riskerar att förstöras av högerpopulister och extremhögerens ökade popularitet i Sverige", säger han.

Med detta temanummer hoppas vi bidra till ökad kunskap om en viktig samhällsfråga – och till drag under galoscherna för alla antirasister.

Redaktör AnnaLena Karlsson Andrews
annalena.karlsson.andrews@fn.se

I DET HÄR NUMRET

4 Hård kritik när FN:s kommitté mot rasdiskriminering granskade Sverige	10 Nazister på skolgården – så här kan den oroväckande trenden motverkas
7 Förnyad debatt om rasisters organisering – ny lagstiftning kan vara på väg	17 FN-förbundets nya ordförande Annelie Börjesson vill se stark FN-rörelse
8 Samers rättigheter: ekonomiska intressen väger tyngre än urfolksrätten	18 FN-förbundets kongress 2018: de viktigaste händelserna, besluten och valen

STOPPA
RASISMEN NU

37 svenska organisationer stod bakom den rapport om rasism och etnisk diskriminering i Sverige som Svenska FN-förbundet i mars skickade in till FN:s kommitté mot rasdiskriminering. Bilden är från en demonstration mot rasism.

Självkritiskt Sverige granskades av FN

FN:s kommitté mot rasdiskriminering uttryckte stor oro över rasism och hatbrott i Sverige när den i maj presenterade sina slutsatser efter att ha granskat Sverige under våren. Mer måste göras för att säkra samernas rättigheter som urfolk, menade kommittén också.

Alla stater som är anslutna till FN:s konvention mot rasdiskriminering granskas regelbundet av den expertkommitté (Committee on the Elimination of Racial Discrimination, CERD) som är knuten till konventionen. Våren 2018 var det återigen Sveriges tur.

Regeringen lämnade i januari sin officiella rapport där den redogör för arbetet i Sverige mot rasism och etnisk diskriminering. Civilsamhällets röst är viktig i sammanhanget och i mars skickade Svenska FN-förbundet in sin sk parallellrapport som sammanställts i samarbete med ytterligare 36 svenska

organisationer. Den 2-3 maj ägde sedan det formella förhöret rum vid FN:s kontor för mänskliga rättigheter (MR) i Genève. Förutom kommittén och representanter för regeringen deltog FN-förbundet och andra organisationer från civilsamhället. Kommitténs slutsatser och rekommendationer presenterades den 11 maj.

RASISTISKA ORGANISATIONER

En fråga som har stått på dagordningen under alla de 17 granskningar som Sverige har genomgått sedan man ratificerade rasdiskrimineringskonventionen

1971 är den om rasistiska organisationer. Enligt konventionens artikel 4b ska nämligen sådana organisationer förbjudas, något som Sverige fortfarande inte har gjort och som man återigen fick kritik för vid vårens granskning.

– Sveriges linje har gått ut på att avstå från ett förbud med hänvisning till yttrandefriheten, och i stället slå ner på rasistiska aktioner och uttalanden med hjälp av olika lagar, bl a den om hets mot folkgrupp, förklarar Ellie Al-Kahwati, MR-handläggare på FN-förbundet.

Frågan ställdes på sin spets under politikerveckan på Gotland i juli där

nazister fått tillstånd att bl a hålla tal och ha bokbord, något som ledde till oroligheter och kritik från många håll. Efter en hetsig debatt och utspel från oppositionen meddelade justitieminister Morgan Johansson (S) att regeringen svängt och nu anser att rasistiska organisationer ska förbjudas. Vid denna tidnings pressläggning var planen att en utredning om frågan skulle tillsättas efter valet.

– I vår parallellrapport understryker vi att rasistiska organisationer har fått alltför stort utrymme i Sverige och att gällande lagstiftning måste tillämpas i betydligt större utsträckning än i dag, säger Ellie Al-Kahwati.

– Att regeringen nu aviserat att man vill utreda ett förbud mot rasistiska organisationer betyder att man också bokstavligen vill uppfylla rasdiskrimineringskonventionens krav, säger hon.

OKUNSKAP OM HATBROTT

När det gäller hatbrott – alltså attacker mot personer baserat på t ex etnicitet, religion eller sexuell läggning – konstaterar både FN-förbundet i sin rapport och kommittén i sina slutsatser att många hatbrott inte anmäls och att alltför få av de hatbrott som anmäls leder vidare till åtal och dom.

– Vi ser en nationalistisk och rasistisk trend i Europa samtidigt som många hatbrottsärenden i Sverige läggs ner. Det är oroväckande och väcker frågan om de personer inom rättsväsendet som hanterar dessa ärenden verkligen har tillräcklig kunskap och förståelse, säger Ellie Al-Kahwati.

– Både vi och kommittén rekommenderar att anställda inom rättsväsendet ska genomgå en obligatorisk utbildning om hatbrott och hur de ska hanteras. Att det finns tillräcklig kunskap hos berörda personer är helt grundläggande, betonar hon.

En annan viktig fråga där både FN-förbundet och FN länge krävt handling av Sveriges regering är den om en oberoende svensk MR-institution. Enligt FN:s Parisprinciper från 1993 ska alla länder inrätta en sådan och så har skett i Norge, Danmark och Finland men ännu inte i Sverige. 2015 påbörjade regeringen ett arbete med frågan men processen med att fastställa formerna för institutionen har tagit lång tid. För närvarande arbetar en utredare, Lise Bergh, med detta och ska i november 2018 lägga fram sitt förslag.

Ytterligare ett huvudområde inom ramen för granskningen rör urfolk och minoriteter.

– Kunskapen om minoriteter är generellt liten i det svenska samhället och hatbrott mot dem förekommer i stor utsträckning. Romer utsätts för omfattande diskriminering på arbets- och bostadsmarknaden, säger Ellie Al-Kahwati.

Sveriges enda urfolk är samerna vars rättigheter har ytterligare skydd, bl a genom den sk urfolksdeklarationen från 2007 och ILO:s konvention 169. I både FN-förbundets och CERD-kommitténs rapporter får dock Sverige svidande kritik för att alltför lite gjorts för att säkra samers rättigheter som urfolk.

”Kommittén ser med oro på den otillräckliga lagstiftningen när det gäller att fullt ut säkerställa rätten till fritt informerat förhandssamtycke (”prior and informed consent”) samtidigt som utvinningen av naturresurser och industri- och utvecklingsprojekt fortskrider”, skriver kommittén bl a. Fritt informerat förhandssamtycke är en grundläggande princip i internationell rätt som rör urfolk och innebär att samebyar kan ha rätt att säga nej till stora projekt, t ex inom gruvnäring och vindkraft, om de får allför stora konsekvenser för dem.

”LÅG AMBITIONSNIVÅ”

I ett uttalande på Sametingets webbsida framgår hur tinget ser på relationen till den svenska staten:

”Sverige erkände visserligen samernas status som urfolk 1977, men erkännandet har tyvärr inte gjort några betydande avtryck i den svenska samepolitiken. Än idag är Sveriges ambitionsnivå låg. Sverige har inte, till skillnad från Norge, ratificerat den viktigaste internationella konventionen om urfolks rättigheter; ILO:s konvention nr 169 /---/. Till

FN-förbundets generalsekreterare Petra Hallebrant och MR-handläggare Ellie Al-Kahwati framför FN-högkvarteret i Genève.

skillnad mot Finland så har Sverige inte ens slagit fast samers status som urfolk i grundlagen”, heter det i uttalandet där det även konstateras att ”de samiska språken, den samiska kulturen och de samiska näringarna är på väg att dö ut”.

Statssekreterare Per Olsson Fridh (MP) ledde den svenska regeringens delegation under rasdiskrimineringskommitténs förhör med Sverige i Genève i maj.

– Vi är i ett läge där vi har århundraden av systematisk diskriminering och rasism mot det samiska folket bakom oss och det har bäring på oss än idag – i hur vår lagstiftning ser ut, hur vi agerar, hur vi tänker, hur vi ser på olika frågor etc. Sättet att komma ur det är att vi steg för steg förbättrar lagstiftningen och kunskapen, inte minst hos våra myndigheter, säger han när Världshorisont intervjuar honom före valet.

HAR INTE GETT UPP

Den rödgröna regeringen har inte gett upp frågan om ratificering av ILO 169, säger han vidare. Dock menar han att det inte funnits stöd i riksdagen för en ratificering, något som också blev uppenbart när den i april 2015 röstade ner ett sådant förslag. Sverige har i stället arbetat tillsammans med Norge och Finland och sametingen i de tre länderna för att formulera en nordisk samekonvention. I dagsläget finns ett utkast till en sådan men sametingen har signalerat att vissa av artiklarna i den är för svaga och behöver omformuleras, ett krav som Per Olsson Fridh tycker är rimligt. De tre regeringarna har dock ännu inte officiellt svarat på kravet.

Överlag menar Olsson Fridh att den regering han representerar delar den oro över rasism och hatbrott i Sverige som CERD-kommittén och FN-förbundet fört fram. FN:s granskning av Sveriges insatser på området är en viktig process som bidrar till att föra arbetet framåt, säger han, och framhåller samtidigt att Sverige också fått beröm, bl a för den nationella handlingsplanen mot rasism från 2016 och för ansträngningarna att inkludera romer i samhället. Dock blir det den nya regeringen efter valet som får ansvaret att följa upp årets granskning.

*Läs mer
om FN-förbundets
arbete mot
rasism på
fn.se/cerd*

Delar av oppositionen verkade ha en helt annan inställning än regeringen till FN:s synpunkter när de presenterades i maj. Moderaternas utrikespolitiska talesperson Jonas Jacobsson Gjörtler gick ut och kallade kommitténs rapport för en "postkolonial soppa" där problemen med rasism i Sverige överdrevs.

Världshorisont har sökt Jacobsson Gjörtler men han har avböjt medverkan

i tidningen. FN-förbundets ordförande Annelie Börjesson tycker det är olyckligt att en ledande politiker uttrycker svepande kritik mot FN:s granskning av Sverige.

– Risken är att sådana utspel skapar osäkerhet kring värdet av att FN granskar hur mänskliga rättigheter respekteras i olika länder, säger Annelie Börjesson.

■ AnnaLena Karlsson Andrews

En av de oberoende experterna i FN:s rasdiskrimineringskommitté (CERD) är den turkiske professorn Gün Kut. Här svarar han på Världshorisonts frågor.

När kommitténs slutsatser och rekommendationer nådde svenska medier i maj gjorde det ledande oppositionspartiet [Moderaterna] ett uttalande där de hävdade att kommittén överdriver problemen med rasism och hatbrott i Sverige. Vad är din kommentar till det?

Kommitténs rekommendationer ("concluding observations") riktar sig till regeringar. De återspeglar kommitténs bedömning av läget i den aktuella staten när det gäller efterlevnaden av ICERD, FN:s rasdiskrimineringskonvention. De är offentliga dokument som kan granskas öppet inom ramarna för yttrandefriheten. Kommittén står fast vid sina rekommendationer.

Kommittén har kritiserat Sverige på ungefär samma punkter under lång tid. Tror du att inrättandet av en oberoende institution för mänskliga rättigheter skulle hjälpa Sverige att komma framåt i de olika MR-frågor som fortsätter att vara problematiska?

Kommittén har kommit fram till att stater med oberoende institutioner för mänskliga rättigheter erbjuder bättre möjligheter för personer som diskrimineras att få upprättelse samtidigt som myndigheter och civilsamhällesorganisationer får tillgång till en pålitlig mellanhand. Kommittén känner inte till några övertygande argument för att avsaknaden av en sådan institution i högre grad skulle bidra till att hantera utmaningar på området.

Gün Kut är en av experterna i FN:s rasdiskrimineringskommitté.

Vad är din övergripande bedömning av läget i Sverige när det gäller rasism och etnisk diskriminering?

Kommittén gör inga bedömningar av den allmänna situationen i en stat i jämförelse med andra stater. Det som bedöms är statens egna åtgärder sedan förra CERD-granskningen. Framsteg noteras, kvarstående problem understryks och eventuella nya utmaningar ringas in. Därefter ges en rad rekommendationer. Staten uppmuntras att ta itu med problemen, finna lösningar och genomföra dem, i syfte att i slutändan förbättra situationen för alla inblandade. I enlighet med detta återspeglar de aktuella rekommendationerna till Sverige hur situationen i landet under de senaste fyra åren bedöms, jämfört med tidigare. Vidare gör rekommendationerna myndigheterna uppmärksamma på vissa aktuella frågor och föreslår en del åtgärder i riktning mot vårt gemensamma mål att bekämpa rasdiskriminering.

■ AnnaLena Karlsson Andrews

Foto: FN-förbundet/Karinna Grundin

Amanda Kernell är årets MR-pristagare.

Amanda Kernell prisas för "Sameblod"

Amanda Kernell, Guldbaggebelönad regissör och skapare av filmen "Sameblod", är 2018 års mottagare av FN-förbundets pris för mänskliga rättigheter. Hon tog emot priset i juni vid ett seminarium i Stockholm om Sverige och samernas situation.

Motiveringen lyder:

"Årets mottagare av Svenska FN-förbundets pris för mänskliga rättigheter är en regissör och manusförfattare som använder film som metod för att föra fram sitt budskap. Hon har aktualiserat en del av vår historia som handlar om hur Sveriges urbefolkning beskrivits och behandlats på ett ovärdigt och förminskande sätt. Hon påminner oss om den förmyndarroll som den svenska staten har haft under årens lopp med förnekande av grundläggande mänskliga rättigheter. Vi uppmärksammar pristagaren för att hon har bidragit till viktig debatt genom att göra den prisbelönta och politiskt viktiga filmen 'Sameblod'."

– Amanda Kernell gör ett fantastiskt arbete med att uppmärksamma samernas situation historiskt och i dag. Genom filmmediet når hon ut till en bred publik. Med vårt pris vill vi visa vår stora uppskattning över det arbete som Amanda bedriver och samtidigt ytterligare belysa frågan om samernas situation i Sverige, sa FN-förbundets dåvarande ordförande Aleksander Gabelic i samband med prisutdelningen. ■

Nazister demonstrerar i Göteborg i september 2017. Olika personer porträtteras på plakater som "förbrytare", däribland dåvarande kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke.

Förnyad debatt om lagstiftning mot rasistiska organisationer

"Stökigt när nazister demonstrerade i Göteborg", "Nazister ställde till bråk i Almedalen", "Polisen stoppar nazisterna i Kungälv" (och tvingas senare ändå låta dem hålla möten). Rubrikerna kring svenska nazister har varit många den senaste tiden. En anledning är att nazistpartiet Nordiska motståndsrörelsen, NMR, ställde upp i valet på några platser och även anklagades för misshandel och hotfulla uppträdanden under politikerveckan i Almedalen.

Varför kan inte polisen bara stoppa rasistiska, antisemitiska och våldsbejakande organisationer från att demonstrera? Lena Matthijs, polisområdeschef i Västra Götaland, påpekar att det finns ett omfattande skydd för yttrandefriheten i den svenska grundlagen som är neutral i förhållande till olika åsikter, och alla har rätt att anordna allmänna sammankomster, även nazister och rasister.

LAGÄNDRING KRÄVS

– Om polisen i förhand ska kunna neka tillstånd eller förbjuda sammankomsten krävs i så fall en lagändring som kriminaliserar nazistiska organisationer i någon form, säger Lena Matthijs.

Idag har polisen i stort sett bara möjlighet att neka demonstrationstillstånd om det finns risk för ordningsstörningar eller allvarliga trafikstörningar.

– Att motdemonstranter förväntas attackera sammankomsten ger inte heller polisen rätt att neka arrangören, utan det är polisens uppgift att skydda sammankomsten från angrepp även om arrangören har en provokativ och kontroversiell profil.

Rasistiska åsikter i form av tal, meddelanden på skyltar, flaggor och val av symboler kan falla under brottet hets mot folkgrupp. Men polisen kan inte ingripa innan ett brott har begåtts utan först efteråt, betonar Lena Matthijs.

HAR DISKUTERATS

Förbudsfrågan har diskuterats allt flitigare under sommaren. Justitieminister Morgan Johansson gick ut med krav på att det ska tillsättas en utredning om att kriminalisera rasistiska organisationer, och moderaterna vill förbjuda våldsbejakande grupper. Men är det så enkelt som att man bara kan förbjuda något och tro att problemet försvinner?

Det slås fast i FN:s konvention mot ras-

diskriminering att rasism ska förbjudas, vilket i vissa länder tolkas som förbud mot t ex nazistpartier. Men i andra vågskålen finns organisationsfriheten som i Sverige vägt tyngre. I stället har man valt att skärpa andra lagar, framför allt just lagen om hets mot folkgrupp. Problemet är att den inte används särskilt ofta, då det saknas bevis, och vid t ex demonstrationer har polisen fullt upp med att hålla ordning och hinner inte också dokumentera andra brott.

INTE ÅTALBARA

I länder som valt att förbjuda rasistiska organisationer, t ex Tyskland, Belgien och Finland, har dessa oftast lärt sig var gränsen går och ser till att formulera sig och välja symboler som inte är åtalbara. Eller så går de under jorden och blir svårare att komma åt. Det är sällan som någon rasistisk organisation förbjuds, men NMR är förbjuden i Finland.

Annelie Börjesson, FN-förbundets nya ordförande, påpekar att Sverige ratificerade FN:s konvention mot rasdiskriminering 1971, men vid upprepade tillfällen har fått kritik för att i strid med artikel 4b tillåta rasistiska organisationer.

– Det vore å ena sidan bra med ett förbud med tanke på att dessa organisationer inte hör hemma i vårt samhälle. Å andra sidan skulle ett förbud kunna medföra att organisationerna går under jorden och byter namn och skepnad. Det skulle kunna medföra att det blir svårare att veta vad de gör och hur de utvecklas, vilket inte heller är bra. Ett förbud kan vara en väg att gå, men avgörande är att Sverige klarar att uppfylla andan i konventionen, säger hon.

LAGAR BÖR TILLÄMPAS

Något som är minst lika viktigt, enligt Annelie Börjesson, är att polisen inför en striktare tillämpning av de lagar som finns, som på 1990-talet. Hon tycker att de ska kunna hänvisa nazisterna till mer avlägsna platser och inte tillåta att de dyker upp t ex vid synagogor och Pride-festivaler.

– Att ge dem utrymme på gator och torg samt i närheten av grupper och organisationer som de föraktar skapar oro och otrygghet bland våra medborgare. Det kostar också samhället mycket i form av polisiära insatser.

■ Anna-Lena Lodenius, frilansjournalist

Foto: Mostphotos/Sirpa Ukura

Som urfolk har samer rätt till stort inflytande över sitt traditionella område, men Sverige lever inte upp till de internationella kraven. Företag tillåts öppna gruvor, fälla skog och utvinna energi i samernas land Sápmi. Bilden är från en skrenskiljning, då samefamiljer skiljer ut sina renar från en stor hjord.

Dragkampen om Sápmi

Ekonomiska intressen går före urfolksrätten

I FN:s urfolksdeklaration, som Sverige har varit med och tagit fram, står det att urfolk har rätt att bestämma över sina traditionella områden, men så ser det inte alls ut i Sverige, enligt Magne Ove Varsi, ansvarig för mänskliga rättigheter på Samerådet.

– De beslutande samiska organen, som Sametinget i Sverige, har ingen möjlighet att säga ja eller nej när nya ingrepp planeras, säger han.

Det handlar om gruvor och vindkraftsparker mitt i renbetesområden, och om vattenkraftverk som permanent förändrar älvar och möjligheterna till fiske.

– Det är dags att den svenska regeringen börjar behandla samer som vuxna människor och ger oss plats vid förhandlingsbordet, säger Magne Ove Varsi.

FALSK BILD

Sverige och de andra nordiska länderna framställer gärna sig själva som förebilder i arbetet för mänskliga rättigheter, men när det gäller urfolksrättigheter blir

det hycklande, tycker Magne Ove Varsi.

– I FN stöttar Sverige, tillsammans med Norge och Finland, urfolks rätt till självbestämmande, men på hemmaplan lyckas regeringarna inte leva upp till de internationella kraven. I den stora världen representerar de det stora ljuset men när de kommer hem slocknar det, säger han.

När det väl gäller ducar regeringarna, konstaterar han. Sverige har t ex inte anslutit sig till ILO:s konvention 169, som ger urfolk stark rätt att bestämma över sina områden – och är bindande. I snart 30 år har svenska regeringar av olika färg talat om att Sverige ska ansluta sig. Ändå har det inte hänt. Flera utredningar har gjorts och frågan fortsätter att skjutas på framtiden.

Att ge samebyarna den makt som ILO 169 kräver bär emot eftersom regeringen samtidigt vill se fler gruvor och vindkraftsparker på samma mark, tror Magne Ove Varsi. Just rätten till land och vatten är samtidigt helt avgörande

för den samiska kulturens överlevnad, förklarar han.

FORTSATT EXPLOATERING

Att som sameby bevisa sin rätt till ett visst område kan vara svårt. I Sverige måste du som renskötare visa att marken du brukar historiskt har använts av samer. Det är inte alltid lätt eftersom renskötsel inte sätter tydliga spår i miljön. I t ex Norge är bevisbördan omvänd. Om en markägare där motsätter sig renbete är det denne som måste bevisa att området inte är traditionellt samiskt.

Fast även om det är belagt att ett område är traditionellt samiskt är det alltså inte säkert att det samiska samhället får fatta beslut om vad som ska hända med marken. Sedan industrialiseringens början har utbyggnaden av gruvor, vattenkraftverk och vindkraftsparker lett till radikala förändringar – och exploateringen fortsätter, trots lokala protester. 2011 förlorade Jiingevaerie sameby i miljödomstolen, som gav okej

till en vindkraftspark mitt i ett renbetesområde. I Kallak har det hållits flera protester mot gruvplanerna som hotar rennärningen där. I Rönnbäck kämpar gruppen "Stoppa gruvan i Rönnbäck" mot en planerad nickelgruva mitt i passagen mellan olika säsongsbeten. Där har de påverkade samebyarna fått stöd av FN:s rasdiskrimineringskommitté, som kritiserat Sverige för att inte respektera byarnas rätt till marken.

RÄTTSPROCESS MOT STATEN

Vid flera fall har samebyar tvingats gå till domstol för att göra sina intressen hörda gentemot företag eller staten. Så sent som i januari i år avgjorde hovrätten en tvist mellan staten och Girjas sameby om rätten att utöva småviltsjakt. Hovrätten dömde till samebyns fördel, men domen väcker fler frågor än den ger svar, menar många, och både Girjas sameby och staten har överklagat till Högsta domstolen.

För samebyarna blir den här typen av rättsprocesser kostsamma och tar mycket tid och energi, menar Magne Ove Varsi.

– Det skapar stor osäkerhet. Det här handlar om möjligheterna att leva så som vi har gjort så länge vi kan minnas. Man ska inte behöva gå till domstol och strida för någonting som man enligt internationella deklarationer har rätt till, säger han.

KOLONIAL HISTORIA

Dagens utvinning av naturresurser på samiskt område är en förlängning av Sveriges koloniala historia, menar Magne Ove Varsi.

– Sverige har till stor del byggt sitt välstånd med naturresurser från de samiska områdena, säger han och tar gruvdriften kring Kiruna som exempel:

– Det var en same som hittade den första malmen där, men den togs ifrån honom och man sa att allt tillhörde staten.

Det samiska samhället har hållits utanför både när beslut om exploateringen har fattats och när intäkterna har fördelats, konstaterar Magne Ove Varsi. Samtidigt har de växande industriaktiviteterna gjort det svårare att leva enligt samiska traditioner eftersom betesmarker och jaktområden har krympt.

Tilda Pontén på Civil Rights Defenders säger att alla de samer som

inte är renskötare och inte är med i någon sameby har särskilt svaga rättigheter. Som renskötare har du rätt att bruka marken som renarna lever på vilket t ex innebär att du har vissa rättigheter att jaga och fiska. Samer som inte bedriver renskötsel och inte ingår i någon sameby har inga landrättigheter alls, förklarar hon.

– Det finns en splittring mellan olika samiska grupper eftersom deras rättigheter skyddas i olika utsträckning. Samtidigt vill jag betona att även rättigheterna för renskötande samer i Sverige ligger långt ifrån internationell standard, säger hon.

FÖRLORAD IDENTITET

Att olika grupper av samer har olika rättigheter grundar sig i ett riksdagsbeslut från 1928. Då beslutades att samer som inte var renskötare inte skulle ha några samiska rättigheter utan assimileras in i det svenska samhället. Den här gränsdragningen mellan olika samiska grupper påverkade även skolan. Renskötares barn sattes i kränkande och bristfälliga nomadskolor medan jakt- och fiskesamer sattes i svensk skola. Där förbjöds de att prata sitt modersmål och många förlorade sin samiska identitet. Tvångsflyttningar, rasbiologiska mätningar och tvångskristnande är andra övergrepp som den svenska staten har utsatt samer för genom historien. Redan på 1600-talet tvingade statskyrkan samer att överge sin religion. Heliga platser skändades och trummor brändes.

– Sverige måste erkänna övergreppen, be om ursäkt och förändra, säger Magne Ove Varsi.

Samerådet vill, liksom Sametinget och en lång rad människorättsorganisationer, att Sverige ska ta initiativ till en sanningskommission, alltså en kartläggning av de historiska övergreppen mot samer. I dagsläget finns inget sådant förslag på regeringens bord men det förs samtal mellan Sametinget och Diskrimineringsombudsmannen om hur en sådan process skulle kunna gå till. I Norge och Finland har arbetet kommit längre, enligt Magne Ove Varsi.

– Framförallt förs en mer högljudd debatt i frågan, säger han.

SKULLE ÖPPNA ÖGONEN

Han tror att det skulle betyda mycket för enskilda individer att få berätta

Under sommaren 2018 granskade Svenska Dagbladet frågan om samers rättigheter i en serie artiklar. Tidningen visade att det finns en stor klyfta mellan svenska regeringars retorik och den faktiska politiken på området. Olika experter som intervjuades gjorde analysen att krassa ekonomiska intressen tillåts väga tyngre än urfolksrättigheter.

Artikelserien utmynnade i intervjuer med ansvariga ministrar där det framkom att den rödgröna regeringen var djupt splittrad i dessa frågor och att näringsminister Mikael Damberg (S) och landsbygdsminister Sven-Erik Bucht (S) hade ett annat synsätt än kulturminister Alice Bah Kuhnke (MP), med ansvar för minoriteters rättigheter.

om sina upplevelser – och bli trodda. En sanningskommission skulle också kunna öppna ögonen för politiker i Sverige, säger han och drar en parallell till sannings- och försoningskommissionen i Kanada.

– De har fortfarande mycket kvar att göra, men processen har lett till en helt ny hållning i urfolksfrågor, säger han.

Om det blir en sanningskommission i Sverige måste det samiska samhället ha full kontroll över processen, betonar Tilda Pontén.

– Det är extremt viktigt, annars kan processen i sig bidra till ytterligare kränkningar, säger hon.

Om arbetet genomförs på rätt sätt kan det bidra till att öka kunskapen om samers rättigheter, tror hon. Som det är nu saknar både allmänheten och politiker kunskap om de historiska övergreppen, men också om vilka rättigheter som är kopplade till urfolksstatusen, menar hon.

– När samer hävdar sina rättigheter är det många som inte förstår och det är en anledning till att frågorna får dåligt genomslag, säger hon.

Hon betonar statens ansvar för kunskapsbristen och skolans roll.

– Vi behöver lära oss om ursprungsfolket samer tidigt under grundskolan. Det är viktigt, för om inte kunskapen finns är det inte konstigt att det inte händer någonting, säger hon.

■ Charlie Olofsson, frilansjournalist

Foto: Svenska FN-förbundet

Skolan är en av många arenor, kanske den viktigaste, i arbetet med att bekämpa rasism, utanförskap och främlingsfientlighet. På landets FN-skolor genomförs regelbundet aktioner för mänskliga rättigheter och mot rasism.

Viktigt arbete mot nazism på skolor

Nazistiska grupperingar blir alltmer närvarande på svenska skolgårdar. Som motkraft krävs ett aktivt arbete med skolans värdegrund, menar experter.

De delar ut flygblad på skolgården, sätter upp klistermärken och affischerar. Och en dag i vintras dök Nordiska motståndsrörelsen (NMR) upp med knallskott och megafon på högstadieskolan Lorensberga i Ludvika. De rullade upp sin banderoll precis utanför skolans område och ropade i megafonen att skolans personal var folkförrädare som ljög för eleverna.

– Det var en absurd situation. Även om vi var mentalt förberedda på att det kunde hända kändes det överkligt, säger rektor Göran Törnqvist.

Hela händelsen filmades av NMR och efteråt publicerades klippet på internet. I filmen syns Göran Törnqvist när han går fram och försöker få med sig några ungdomar som verkar sympatisera med gruppen.

– Jag försökte få med dem tillbaka in i skolan, men det gick inte och det fick jag acceptera, säger han. Han betonar att det rörde sig om fyra elever av 400.

"HAR ANSVAR FÖR UNGARNA"

Skolan är ingen offentlig plats utan det är rektorn som bestämmer vem som får vistas på området. Det kände NMR-gruppen i Ludvika väl till, menar Göran Törnqvist.

– De hade täpspetsarna mot gränsen. De visste precis vad de gjorde, säger han.

I höst åker han och skolans vice rektor ut på en föreläsningsturné för att dela med sig av sina erfarenheter till annan skolpersonal. Det är många rektorer som har hört av sig och bett om tips på hur man kan agera om NMR kommer. Det viktigaste är att förbereda sig mentalt på att det kan hända, tror Göran Törnqvist.

– Se till att ha tydliga rutiner för vem som ska göra vad, säger han.

För egen del tyckte han att det kändes självklart att gå ut och möta gruppen, särskilt eftersom vissa elever hade gått fram till dem.

– Vi har ju ansvar för ungarna. Jag skulle göra samma sak igen och igen och igen, säger han.

KÄNNER STORT STÖD

NMR har ett starkt fäste i Ludvika och en politiker har kuppats in i kommunfullmäktige via Sverigedemokraterna, men det finns också en stark antirasistisk rörelse i kommunen. Efter manifestationen utanför skolan har samhället slutit upp mot nazismen på ett nytt sätt, upplever Göran Törnqvist. Han känner att han har ett starkt stöd, inte minst från kommunens säkerhetsavdelning – och det är viktigt. Även om det direkt efter manifestationen fanns en stor oro hos skolpersonalen tycker han att de, som skola, har gått stärkta ur händelsen.

– Vi knöts samman och bestämde oss för att inte låta oss skrämmas, säger han. Han berättar att de redan tidigare bedrev ett aktivt arbete mot rasism, men att det nu har trappats upp ytterligare.

– Framför allt vill vi bli riktigt vassa på att bemöta elever som dras till nazistiska eller rasistiska organisationer. Det är viktigt att inte stöta bort dem. Vi ska låta dem tala till punkt och inte tysta ner dem, samtidigt som vi ska vara tydliga med att det i skolan är skolans värdegrund som gäller.

ÄVEN PÅ FN-SKOLOR

Svenska FN-förbundet har ett samarbete med 39 gymnasieskolor runt om i Sverige, som certifieras som FN-skolor. Att nazistiska grupperingar blir allt mer synliga på skolgårdar är något som även FN-skolor fått erfara, berättar Hanna Svanberg i FN-förbundets skolteam.

– Vi arbetar aktivt med att stötta skolorna i deras värdegrundsarbete för att främja demokratin och motverka odemokratiska uttryck. Bl a har vi tagit fram metodmaterialet *Konsten att inkludera* där vi samlat berättelser från lärare och elever om hur de mött intolerans och hur de arbetar för mångfald och icke-diskriminering.

– Vi erbjuder även föreläsningar med personer som hoppat av från nazistiska rörelser. Föreläsningarna skapar en grund för viktiga diskussioner om rasism, diskriminering och demokrati, säger hon.

■ Charlie Olofsson, frilansjournalist

På FN-förbundets skolsajt finns flera olika typer av material med syfte att motverka intolerans och främja mänskliga rättigheter. Se fn.se/skola (fliken "skolmaterial").

FN FAKTA.

Foto: FN/Jean-Marc Ferré

Flaggornas allé framför Palais des Nations, FN-kontoret i Genève, Schweiz.

FN:S ÖVERVAKNING AV MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Kommittéer granskar staternas MR-arbete

FN:s arbete med mänskliga rättigheter (MR) har utvecklats kontinuerligt sedan organisationen bildades 1945 och den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna antogs 1948. Trots stora svårigheter på många håll med att göra de överenskomna rättigheterna till verklighet pågår dagligen i FN-systemet ett omfattande och ovärderligt arbete med att övervaka och främja dem.

De mänskliga rättigheterna reglerar förhållandet mellan statsmakten och de enskilda människorna. De utgör en begränsning av statens makt över individen och slår samtidigt fast vissa skyldigheter för staten. Om en kränkning av de mänskliga rättigheterna sker är det i första hand den aktuella statens ansvar att se till att den enskilde får upprättelse. Men de mänskliga rättigheterna är en internationell angelägenhet och det är därför fullt legitimt för andra stater att framföra åsikter om och försöka påverka situationen i olika länder där rättigheter kränks.

När FN bildades 1945 var huvudaktörerna överens om att världssamfun-

det måste ta ett gemensamt ansvar för enskilda människors grundläggande rättigheter. Kommissionen för mänskliga rättigheter (som ersattes av FN:s råd för de mänskliga rättigheterna 2006) arbetade fram Den allmänna förklaringen om mänskliga rättigheter ("MR-deklarationen"). Deklarationen antogs av FN:s generalförsamling den 10 december 1948. Den stadgar i 30 artiklar de grundläggande rättigheter och friheter som varje människa har rätt att åtnjuta.

MR-deklarationen utgör idag en moralisk grundstomme av rättigheter för hela världen. Sedan dess antagande har

det i FN:s generalförsamling förhandlats fram och antagits ett antal juridiskt bindande konventioner om mänskliga rättigheter. En av de första som antogs var den internationella konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, ICERD (1965). De mest omfattande MR-konventionerna som förhandlats fram i FN:s regi är Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter samt Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, båda från 1966. Den allra senaste av FN:s MR-konventioner antogs 2006 och handlar om s k försvinnanden ("enforced disappearances"). Några av

Foto: FN/Violaine Martin

FN:s arbete med mänskliga rättigheter har sin bas i Genève i Schweiz. På bilden hålls ett särskilt event på temat migration med deltagande av studenter och författare.

MR-konventionerna har tilläggsprotokoll som förhandlats fram i efterhand och rör specifika frågor.

Ett land som ansluter sig till en FN-konvention förbinder sig att införliva reglerna i sin egen lagstiftning och att agera i enlighet med konventionens innehåll. Anslutningen till en konvention sker i två steg. Först signerar landet konventionen vilket betyder att man tillkännager att man avser att ansluta sig till den. Ett arbete med att se över lagar och regler så att de stämmer med konventionen inleds. När översynen är klar ratificerar man den vilket innebär att den upptas som en del av landets lag-

stiftning. Länder som har ratificerat en konvention kallas för konventionsstater.

Det finns möjlighet att reservera sig mot delar av konventionstexten, något som många länder utnyttjar. Ett problem med detta är att innehållet i konventionen riskerar att urholkas om länder reserverar sig mot alltför många eller alltför viktiga bestämmelser. En av de konventioner som har flest reservationer är FN:s konvention om avskaffande av all form av diskriminering av kvinnor (CEDAW).

Nio av FN:s MR-konventioner – de s k kärnkonventionerna – har en kommitté av oberoende experter knuten till sig. Experterna sitter där i sin personliga

kapacitet och är inte representanter för något land. Kommittéernas uppgift är att regelbundet granska alla stater som anslutit sig till konventionen. I konventionstexten står det hur ofta detta ska ske, vanligtvis var fjärde år. Staterna måste då lämna en skriftlig rapport till kommittén där de redogör för hur arbetet med att förverkliga innehållet i konventionen fortlöper. Om kommittén anser att rapporten är oklar eller ofullständig får regeringen ta fram ett bättre underlag.

Ofta får kommittén också ta emot s k alternativrapporter eller parallellrapporter sammanställda av icke-statliga organisationer i det berörda landet. Dessa

FN granskar mänskliga rättigheter i Sverige

1. Regeringen skriver rapport.
Civilsamhällesorganisationer skriver rapporter.

har i dagsläget stor betydelse eftersom kommittéerna är överbelastade och har svårt att hinna kontrollera och bedöma alla uppgifter som de får av regeringarna. Utöver civilsamhällsorganisationers rapporter inhämtar kommittén också information från oberoende mellanstatliga institutioner och organisationer.

Efter att kommittén mottagit och granskat all information kallas statliga representanter till förhör där även representanter från det civila samhället har möjlighet att delta. På frivillig basis brukar även ett informellt möte med kommitténs experter och deltagare ur civilsamhällsorganisationerna som inlämnat parallellrapporter ordnas precis innan regeringsförhöret tar plats. Detta utgör ett viktigt forum för det civila samhället att kortfattat kunna presentera de viktigaste punkterna i sina rapporter och redogöra för vad de önskar att kommittén betonar särskilt under regeringsförhöret.

När granskningen av medlemsstaten är genomförd utfärdar kommittén en rad rekommendationer angående vad som bör förbättras i landet i fråga, både vad gäller lagstiftningen och den praktiska tillämpningen. Dessa rekommendationer, så som *concluding observations*, fastställs inom några veckor efter att det muntliga förhöret av medlemsstaten ägt rum. Rekommendationerna utgör ett viktigt underlag för regeringar när de ska utarbeta politiska och juridiska lösningar på de identifierade problemen. De används också inför nästa förhör då kommittén följer upp hur det gått med efterlevnaden av rekommendationerna

DET SVENSKA MR-NÄTVERKET

Sedan 1998 samordnar Svenska FN-förbundet ett nätverk med ett 60-tal civilsamhällsorganisationer som på olika sätt arbetar med mänskliga rättigheter. Nätverket sammanställer parallellrapporter till FN:s granskningskommittéer och till rådet för mänskliga rättigheter, bedriver påverkansarbete gentemot den svenska regeringen och anordnar seminarier som belyser aktuella MR-frågor. I nätverket samverkar civilsamhällsorganisationer som gemensamt vill framföra synpunkter på både FN:s och den svenska regeringens agerande i olika frågor som rör mänskliga rättigheter.

FN-förbundet har det övergripande samordningsansvaret för MR-nätverket men huvudansvaret för granskningsarbetet för varje kärnkonvention, och därmed parallellrapporteringen till FN:s granskningskommittéer, är fördelat mellan organisationerna.

Den internationella konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (ICERD) är en av FN:s kärnkonventioner och

har en granskningskommitté knuten till sig. I "CERD-kommittén" sitter 18 politiskt oberoende experter från olika delar av världen. Stater som har anslutit sig till konventionen måste var fjärde år lämna in en rapport till kommittén om hur de uppfyller bestämmelserna.

I MR-nätverket ansvarar FN-förbundet för arbetet med ICERD och parallellrapporteringen till kommittén. I den senaste parallellrapporten från våren 2018 uppmärksammar FN-förbundet med stöd av 36 andra civilsamhällsorganisationer att tidigare rekommendationer från kommittén inte har följts av Sveriges regering. FN-förbundet betonar framför allt behovet av en nationell oberoende institution för mänskliga rättigheter, ökade kunskapssatsningar för svenska myndigheter för att motverka antalet ökade hatbrott, utredning av lagstiftningen rörande rasistiska/nazistiska organisationer och rasistisk/nazistisk propaganda, och säkerställandet av urfolks och nationella minoriteters rättigheter i Sverige.

från den förra granskningen.

Kommitéernas sammanställning av rekommendationer används också i andra FN-forum där frågor om mänskliga rättigheter behandlas, bl a i FN:s råd för mänskliga rättigheter. Inte sällan ger en kommitté också en rekommendation till en medlemsstat som tidigare getts av en annan konventionskommitté. Detta belyser att alla mänskliga rättigheter hänger samman och att kränkningar av en rättighet påverkar en annan. Återkommande

rekommendationer i olika forum utgör också ett starkt påtryckningsmedel gentemot regeringar för att förmå dem att följa sina statliga förpliktelser.

MR-kontoret i Genève ger administrativt stöd till granskningskommittéerna. Svenskar som suttit med i en kommitté är bl a Peter Nobel (rasdiskrimineringskommittén), Elisabeth Palm (kommittén för medborgerliga och politiska rättigheter, den så kallade MR-kommittén) samt Krister Thelin (också MR-kommittén).

2. En FN-kommitté av oberoende experter granskar rapporterna, skaffar ytterligare underlag och gör research.

3. Regeringen förhörs av kommittén i Genève. Civilsamhällsorganisationer medverkar.

4. Kommittén sammanställer sina rekommendationer och skickar dem till regeringen.

ORDLISTA

RASISM – att behandla människor olika utifrån hur de ser ut eller att sprida föreställningar om att yttre kännetecken också innebär vissa egenskaper, ett visst intellekt etc.

RASDISKRIMINERING – varje skillnad, undantag, inskränkning eller företräde på grund av ras, hudfärg, härkomst eller nationellt eller etniskt ursprung som har till syfte att oinvetligt eller inskränka erkännande, åtnjutande eller utövande på lika villkor av mänskliga rättigheter och grundläggande friheter på politiska, ekonomiska, sociala, kulturella eller andra områden av det offentliga livet (ur Artikel 1, rasdiskrimineringskonventionen).

RASIFIERING – en term som används för att understryka att rastillhörighet är en konstruktion och inte ett biologiskt faktum. En rasifierad person blir av omgivningen förknippad med vissa egenskaper/beteenden på grund av sitt ursprung.

RASPROFILERING – eller etnisk profilering är ett sätt för polisen att använda en persons

Foto: Mestofotos/Lumination

etnicitet, hudfärg eller ursprung för att utsätta personen för detaljerade undersökningar, kontroller eller utredningar.

ETNISK DISKRIMINERING – negativ särbehandling på grund av tillhörighet till etnisk grupp (se rasdiskriminering).

AFROFOBI – rasism riktad mot människor med ursprung i Afrika söder om Sahara eller som

tillhör den afrikanska diasporan.

ISLAMOFABI – rasism riktad mot muslimer; en rädsla för islam med föreställningar om att islam som religion leder till ett negativt beteende.

ANTISEMITISM – rasism riktad mot judar och judendomen.

ANTIZIGANISM – rasism riktad mot romer.

DET HÄR KAN DU GÖRA:

Rasism, främlingsfientlighet och diskriminering är företeelser som riskerar att splittra våra samhällen och leda till rädsla, utanförskap, orättvisor och våld. Alla goda krafter behövs för att i stället skapa en positiv utveckling. Här är några förslag på vad DU kan göra:

Ladda ner "Reality Check"!

Utmana dina fördomar och normer genom att ladda ner spelet *Reality Check* – Sveriges första app mot rasism! Den går ut på att du följer unga i Sverige i deras upplevelser och erfarenheter av rasism, och därefter själv får agera och ta ställning i olika situationer präglade av diskriminering och rasistiska uttryck. Appen skapar en lättillgänglig plattform för att lyfta och diskutera frågor som många annars tycker är komplicerade.

Säg ifrån!

Vardagsrasism går ofta obemärkt förbi och bara du som möter det kan bidra till att sätta stopp för det. Om du hör ett rasistiskt skämt kan du t ex be personen förklara varför det är roligt. Ibland krävs det eftertanke för att förstå att det man sagt är olämpligt. Du kan även anmäla rasistiska kommentarer som du ser på sociala medier så att de blir granskade och tas bort. Var inte rädd för att skapa dålig stämning, rasism är aldrig okej!

Engagera dig!

Engagera dig i Svenska FN-förbundet och vårt arbete för mänskliga rättigheter och mot rasism! Vi arbetar både globalt och lokalt, från att rapportera till FN om hur Sverige följer internationella regler till konkret lokalt arbete med t ex inkludering i våra FN-föreningar eller utbildning om mänskliga rättigheter på skolor. Bli en del av det arbetet du också – se fn.se!

Bli medlem i FN-förbundet!

Ring 08-462 25 40 eller ansök på fn.se/medlem

Agenda 2030

Ökad ojämlikhet stor utmaning för Sverige

Hösten 2015 antog FN:s medlemsländer Agenda 2030 med siktet att till 2030 ha skapat en bättre värld. Sverige stoltserar gärna med sin ledande roll i arbetet men halkar efter med mål 10, om minskad ojämlikhet. Samtidigt ökar främlingsfientligheten i landet.

Agenda 2030, innehållande 17 globala mål för hållbar utveckling, är en 15-årig plan för hur världens länder kan arbeta för att till 2030 avskaffa extrem fattigdom, minska ojämlikheter samt lösa klimatkrisen.

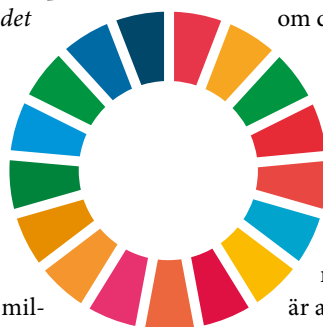
Även om ett övergripande syfte med agendan är främjandet av allas lika rättigheter är mål 10 det som har tydligast sikte på jämlikhet. Ökad jämlikhet minskar inte bara spänningar mellan och inom länder utan är dessutom viktigt för att individer ska känna sig delaktiga i samhället samt kunna utöva sina demokratiska rättigheter. Mål 10 är därmed fundamentalt i arbetet för ett öppet samhälle.

SKA VARA LEDANDE

Sverige spelade en viktig roll i utform-

ningen av de 17 globala målen. På regeringens hemsida kan man läsa att *"Sverige ska vara ledande i genomförandet av Agenda 2030 – både på hemmaplan och när det gäller att bidra till det globala genomförandet av agendan."*

Knappt en månad innan agendan antogs 2015 kulminerade den stora flyktingkrisen i Europa. Och antal flyktingar i världen har fortsatt öka – till ett nytt rekord på 68,5 miljoner människor 2017. Det betyder att i genomsnitt en person har tvingas fly varannan sekund. Syrien, Afghanistan, Sydsudan, Myanmar och Eritrea är de länder som flest personer flyr från. Inte

sällan försöker de ta sig till ett tryggare Europa men de flesta hamnar i stället i Turkiet, Pakistan, Uganda, Libanon och Iran. Detta tvärtemot gängse missuppfattning om att Europa tar emot alla flyktingar, en föreställning som många populistiska politiker gärna spår på.

Etnologen och forskaren René León Rosales tror att det finns en koppling mellan främlingsfientlighet i Sverige och hur flyktingmottagandet hanterades i den offentliga debatten.

– Hur det diskuterades har bidragit till att många känner sig hotade. Debatten förs av de som har tillgång till och privilegiet att påverka det offentliga rummet. Andra röster, oftast i socioekonomiskt utsatta områden, kan inte sätta agendan på samma sätt, säger han.

UPPROP OM RASISM

Danny Lam är en av grundarna till #NoStranger, ett upprop från början av 2018 där de som drabbats av rasism delar med sig av sina erfarenheter. Enligt honom är det viktigt att få in fler röster om debatten ska nyanseras.

– Personer som är insatta eller har erfarenheter kring frågor om rasism och utanförskap måste inkluderas. Annars blir det som nu, människor som aldrig har utsatts för rasism pratar om hur det är att utsättas för rasism, säger

Danny Lam.

På grund av sin oftast tvetydiga karaktär är det dock svårt att veta om rasism de facto har ökat i Sverige eller bara blivit synligare. SCB har kartlagt hur arbetet med Agenda

Mål 10 i Agenda 2030 handlar om inkludering och lika möjligheter för alla. Mycket återstår att göra i Sverige. På bilden leker ett barn vid en strand medan två kvinnor i slöja ser på.

2030 fortskrider och i mål 10 utmärker sig Sverige negativt på ökade inkomstklifator. Men det är svårt att dra säkra slutsatser om huruvida rasismen har ökat eller inte då ras, etnicitet och religion inte är data som generellt sett samlas in i Sverige.

Begreppet ras har dessutom tagits bort ur regeringsformen och diskrimineringslagen i Sverige trots att det enligt FN:s kommitté för medborgerliga och politiska rättigheter kan "leda till svårigheter att bedöma och behandla anmälningar om rasdiskriminering och därmed förhindra möjlighet till rättslig prövning."

NYA PLATTFORMAR

Författaren och debattören Fanna Ndow Norrby menar att rasismen har funnit nya plattformar att spridas på.

– Vi har med sociala medier fått nya sätt att kommunicera vad vi blir utsatta för men också nya vägar för rasismen att nå en. Nu sitter folk i hemmets trygga vrå och vråker ut sig saker som de förhoppningsvis inte skulle säga till någon i verkliga livet, säger hon.

Hon har profilerat sig som en viktig röst mot afrofobi, rasism mot människor av afrikansk härkomst, i en tid när Brottsofferbyggande rådets statistik visar att afrofbiska brott är det vanligast förekommande hatbrottet i Sverige. Forskning visar även att afrofobi förekommer som vardagsrasism i form av verbala och fysiska kränkningar och negativ särbehandling.

Vardagsrasism som begrepp sätter fokus på små, ofta till synes obetydliga händelser eller kommentarer som upprepas gång på gång och blir för den utsatta påtagliga. Danny Lam menar att

vardagsrasismen alltid är närvarande.

– Vardagsrasism är de små kommentarerna, små saker som händer hela tiden och som gör att bågaren till slut rinner över. Det kan kännas konstigt för frågeställaren att få en stark reaktion på vad som verkar vara en till synes oskyldig fråga eller påstående. Men för oss som är drabbade handlar det om en massa stereotyper och fördomar om oss som individer på grund av den grupp vi anses tillhöra, säger Danny Lam.

Uppropet #NoStranger svalnade tämligen snabbt efter starten i januari men Danny Lam hoppas att det har bidragit till att fler förstår hur det känns att drabbas av rasism. Han menar att det är nödvändigt att skapa förutsättningar för ömsesidig dialog där en viktig del är att kunna lyssna på den drabbade.

– Det är viktigt att de som inte är insatta genuint vill lära sig. Ett bra första steg är att börja lyssna och inte hela tiden avbryta och ifrågasätta, säger han.

En aktör som satsat på utbildning som förändringsfaktor är Stockholms Stad. Kommunstyrelsens råd för mänskliga rättigheter arbetar i enlighet med Agenda 2030 och har, enligt dess ord-

förande Sissela Nordling Blanco, starkt fokus på jämlikhetsmålet:

– Vi har utbildat hundratals chefer och tusentals medarbetare i diskrimineringsfrågor, tagit fram en webbutbildning kring diskriminering och en särskild hbtq-diplomering för verksamheterna. I vår upphandlingspolicy har vi skärpt stadens antidiskrimineringsklausul. Vi har också stärkt arbetet för nationella minoriteter och urfolk i staden, säger hon.

Fanna Ndow Norrby tror också att kunskapsspridning är viktigt för att motverka ojämlikhet och rasism.

– Jag tror alltid på utbildning; ärlig historieskrivning, interna utbildningar med fokus på jämlikhet. Men jag har ärligt talat tappat en hel del hopp och har blivit rätt cynisk. Kanske går allt helt enkelt bara i cykler. Att Sverige hinner bli ett jämlikt land till 2030 har jag väldigt svårt att se, menar hon.

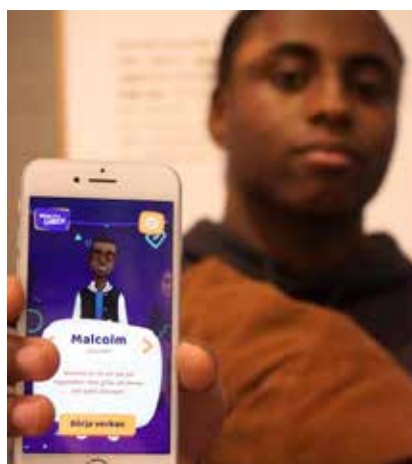
POSITIVA FÖRÄNDRINGAR

René León Rosales tycker att det är viktigt att vara realistisk men att fortsätta kämpa.

– Vi måste tro att det är möjligt, annars kan vi lika gärna ge upp. Samtidigt ska vi inte vara naiva. Det vi vill uppnå är svårt men ser man tillbaka på de senaste hundra åren så har vi lyckats genomföra väldigt positiva förändringar.

– På det globala planet är det viktigt att se att rasismen är kopplad till exploatering av resurser. Vill vi skapa jämlika samhällen måste vi inse att en del av det som reproducerar ojämlikheten har att göra med hur vi fördelar resurser, avslutar han.

■ Sumbu Temo, frilansjournalist

Theo Tamim gör rösten till spelets Malcolm.

Foto: Teskedsorden/Lova Wallerö Frostenson

App mot vardagsrasism

Strukturell rasism yttrar sig ofta i de allra mest vardagliga sammanhang. Det kan handla om en kommentar från en kollega eller klasskamrat, eller att antaganden ständigt görs, endast baserat på ens utseende.

Vare sig man är den som själv drabbas av rasism i vardagen eller om man ser att det händer någon annan, så är det inte alltid helt lätt att veta hur man ska agera i en sådan situation. Det här är något som grundarna bakom appen *Reality Check* har tagit fasta på. Appen spelar upp olika scenarier som är baserade på ungdomars

egna upplevelser av rasism i vardagen och spelet går sedan ut på att man ska välja mellan olika sätt att agera i den specifika situationen.

Appen riktar sig till ungdomar i åldrarna 13-19 år och har en tillhörande lärarhandledning som ska inspirera till samtal om rasism i klassrummet. Bakom den står bl a FN-förbundets riksorganisation Teskedsorden. Med appen vill skaparna utmana fördomar och normer och motverka vardagsrasism och intolerans.

■ Miriam Siemsen Rundberg

Svenska FN-förbundets nya ordförande Annelie Börjesson flankerad av organisationens två vice ordförande Gabriel Bake (till vänster) och Niklas Carlsson.

Ny ordförande vill se en stark FN-rörelse

Vid Svenska FN-förbundets kongress i juni valdes Annelie Börjesson till ny ordförande efter Aleksander Gabelic. Till hennes prioriteringar hör en enad och stark FN-rörelse i hela landet.

Annelie Börjesson har gedigen erfarenhet av den svenska FN-rörelsen på både lokal och nationell nivå. Hon har varit FN-föreningsordförande både i lilla Falköping och stora Göteborg, och har suttit sex år i förbundsstyrelsen. Hon är språklärare i grunden men har även läst organisation, ledarskap, marknadsföring och nu senast en master i kommunikation.

– Jag tog examen alldeles före kongressen. Mitt examensarbete, "Communications Techniques in the Corridors of UN Diplomacy", gav mig nya kunskaper och många

bra kontakter i FN-kretsar, berättar hon.

Vad vill du åstadkomma som ordförande?

– Jag vill bli en stärkt samarbetet mellan olika delar av FN-rörelsen samt verka för utökat samarbete med våra riksorganisationer, FN-skolor och externa aktörer, t ex de FN-organ som finns i Sverige.

– Som kommunikatör vill jag arbeta för ökad synlighet, medlemsrekrytering och medlemsvård. Kongressen beslutade att förbundet ska se över möjligheten att ha anställd personal även på andra orter än

Stockholm. Det är en fråga jag ser fram emot att titta närmare på tillsammans med styrelsen och kansliet, säger hon.

En fråga som diskuterats på FN-förbundets senaste kongresser är om organisationen ska behålla FN-distrikten eller inte; alltså nivån mellan de lokala föreningarna och verksamheten på riksnivå.

– Om det finns en vilja att ha ett FN-distrikt så tycker jag att distriktet ska få finnas och även få ekonomiskt stöd.

Vi ska främja allt engagemang som finns för folkrörelsen. Men det ska inte vara ett tvång att hålla igång ett distrikt om engagemanget och tiden inte finns där.

– Distrikten fungerar lite som blodådror mellan föreningarna och om det går skulle jag vilja blåsa liv i dem. Det är min personliga åsikt men vi får se hur den nya styrelsen ställer sig till frågan, säger Annelie Börjesson.

RIVSTART EFTER KONGRESSEN

Efter kongressen blev det en rivstart för den nya ordföranden med en rad framträdanden i media och sedan några intensiva dagar i Almedalen på Gotland. Att besöka FN-föreningar runt om i landet kommer annars att vara en prioriterad aktivitet, säger hon.

– Jag är väldigt tacksam för det förtröende jag fått och nu vill jag lägga tid på folkrörelsen och lyssna in den. Jag ser fram emot att besöka föreningar och distrikt och höra berättelser och önskemål från aktiva i hela landet. De jag inte får möjlighet att träffa kommer jag att ringa – för mig är det viktigt att etablera en dialog och att lyssna in alla. ■

Förslag om totalförbud mot barnäktenskap

Regeringen Löfven presenterade i maj ett förslag om totalförbud mot barnäktenskap i Sverige. Om riksdagen godkänner förslaget innebär det en skärpning av lagen från 2014 på så sätt att även utländska barnäktenskap underkänns. Tidigare har sådana äktenskap endast underkänts om det funnits anknytning till Sverige.

Svenska FN-förbundet välkomnade beskedet och påminde även om kravet i Agenda 2030 (mål 5) om att barngift ska avskaffas till 2030. Barnäktenskap är inte heller förenligt med FN:s barnkonvention. Riksdagen väntas ta ställning till förslaget under hösten.

Happy Jankell ny goodwill-ambassadör

Skådespelaren och influencern Happy Jankell är ny goodwill-ambassadör för Svenska FN-förbundet sedan i augusti. Jankell kommer särskilt att engagera sig för förbundets projekt Flicka.

– Att jag som ung privilegierad kvinna, som dessutom har en plattform att nå ut till många människor, engagerar mig i FN-förbundet känns helt rätt. Jag delar organisationens värderingar och visioner om hur världen bör se ut och vill vara med på resan att nå dit. Tillsammans är vi starka och mitt främsta uppdrag kommer vara att inspirera andra till att engagera sig, säger hon.

Musiktävling med FN-tema avgjord

I augusti presenterades vinnaren i Svenska FN-förbundets och Freebird Entertainments gemensamma musiktävling för unga, UNsigned. Det blev 18-åriga Louise Stångberg från Malmö, med artistnamnet Louise CS, som kammade hem förstaplatsen och fick framföra sin vinnarlåt "Playing with my heart (ladies last)" under Stockholm Fashion Week.

Förutom äran och ett diplom har Louise fått inspelning, produktion och lansering genom Freebird Entertainment. Intäkter från försäljningen går delvis till FN-förbundets projekt Flicka. Låten finns på Spotify.

Kompromissvilja präglade FN-förbundets kongress

Kompromissvilja och samsyn präglade diskussionerna vid Svenska FN-förbundets kongress i Örebro den 16-17 juni. Aleksander Gabelic avtackades efter 18 år som ordförande och Annelie Börjesson valdes till hans efterträdare. Ett pris för "Årets FN-ungdom" delades ut för första gången.

Det låg förväntan i luften när de drygt 200 deltagarna på lördagsförmiddagen anlände till FN-förbundets kongress som denna gång hölls på Örebro Slott. Avgående ordföranden Aleksander Gabelic öppnade mötet vid lunchtid och konstaterade att FN-rörelsens viktigaste uppgifter är att försvara det internationella samarbetet och att hålla samtalet om FN levande.

En lång rad formaliteter stod överst på dagordningen. FN-förbundets generalsekreterare Petra Hallebrant gick bl a igenom de gångna tre årens verksamhet. En kort film från förbundets kansli i Stockholm muntrade upp genomgången.

Ett förslag till måldokument för den kommande perioden var ett av många dokument som klubbades igenom.

NYTT UNGDOMSPRIS

FN-förbundet beslutade nyligen att instifta ett pris för att uppmärksamma fina insatser av ungdomar i den svenska FN-rörelsen. En bit in på lördagseftermiddagen var det dags att dela ut det för första gången. Glada vinnare var Lovisa Åkesson och Julia Fridell, båda från Götene och aktiva i Lidköpings FN-förening. De fick utmärkelsen och en prissumma på 10 000 kronor "för sitt kreativa och engagerade arbete på gräs-

rotsnivå med FN-tankens och för att de engagerar unga i Lidköpings FN-förening och föreningens ungdomssektion."

Efter att ha slagit fast att förbundet även under nästa mandatperiod ska ha en heltidsarvoderad ordförande var det sedan dags för det viktiga ordförandeval. Valberedningen hade fört fram Gabriel Bake från Göteborg som sin kandidat men efter en lång räkka pläderingar föll valet på Annelie Börjesson, även hon från Göteborg, som vann voteringen med röstsiffrorna 57-24. Gabriel Bake utsågs senare till vice ordförande för FN-förbundet tillsammans med Niklas Carlsson från Karlskrona. Förnyelse präglade även valet av de tolv ledamöterna i förbundsstyrelsen – hela åtta av dem kom in genom nyval.

39 MOTIONER

På senefttermiddagen kunde kongressen äntligen ta itu med behandlingen av de 39 motionerna som spände över allt ifrån stora världspolitiska frågor till detaljer om förbundets organisation och verksamhet.

De första fyra motionerna handlade om FN-förbundets arbete mot kärnvapen. Helge Sonntag från Dalarnas FN-distrikt slog an tonen genom att gå upp i talarstolen och meddela att aktörerna bakom dessa motioner enats om ett gemensamt yrkande, nämligen att kongressen uppmanades bifalla intentionerna i motionerna,

Lovisa Åkesson och Julia Fridell från Lidköpings FN-förening tog emot det nyinstiftade ungdomspriset.

”innebärande att FN-förbundet genom opinionsbildning mot beslutsfattare och allmänhet, dels prioriterar att Sverige ratificerar det kärnvapenförbud som beslutades om i FN juli 2017, dels aktivt arbetar för att avskaffa alla kärnvapen inför 2020, då det är 50 år sedan NPT, ickespridningsavtalet, skrevs under”.

– Självklart står FN-förbundet för en total kärnvapennedrustning. Vi kan bifalla det nya förslaget, meddelade Niklas Carlsson från styrelsen, varpå den föreslagna formuleringen klubbades igenom.

Kongressen enades även om att göra ett gemensamt uttalande i kärnvapenfrågan och redaktionsutskottet under ledning av nyvalda styrelseledamoten Nasra Ali fick i uppgift att formulera ett sådant.

VISADE LYHÖRDHET

Styrelsen visade också den på kompromissvilja och lyhördhet i flera frågor och kunde på så sätt få med sig kongressen. Det gällde t ex en debatt där många ombud ville se anställd personal ute i landet som komplement till kansliet i Stockholm. I sitt yttrande över den aktuella motionen, från Malmö FN-förening, ville styrelsen avslå förslaget och påminde om ett pilotprojekt som förbundet sjösatte 2007 i Västra Götalandsregionen med en person anställd i Göteborg. Satsningen var inte lyckad och avslutades därför 2013.

Jan Lindelöf från Kristianstads FN-förening var en av flera ombud som inte imponerades av styrelsens argumentation.

– Försöksverksamheten kanske inte lyckades men vi kan lära oss av den och ta nya tag. Det finns många studenter i Skåne som är potentiella medlemmar men vi som jobbar ideellt har svårt att hinna nå ut till dem. En anställd skulle vara ett stort stöd, menade han.

Efter ytterligare inlägg på samma tema gick nyvalda ordföranden Annelie Börjesson upp i talarstolen. Hon konstaterade att förbundet inte budgeterat för några anställda ute i landet och att en sådan satsning skulle medföra stora kostnader, men att hon kunde tänka sig att styrelsen ser över frågan. Ett förslag till ny att-sats lades fram med innebörden att förbundet ska undersöka möjligheten att ha en eller flera hel- eller deltidsanställda på plats ute i landet. Därmed var kongressen nöjd och röstade enligt det nya förslaget.

Även andra motioner som handlade om att på olika sätt stärka den lokala

FN-rörelsen och rekrytera fler medlemmar väckte debatt. En diskussion om att översätta informationsmaterial om FN-förbundet till olika språk resulterade i beslutet att undersöka vilka språk som är mest relevanta och att därefter göra material på dessa språk tillgängligt via webben. En motion om att ”under kongressperioden mobilisera hela rörelsen för fler medlemmar och aktiviteter” bifölls. FN-distriktens roll diskuterades också men en motion om att återinföra grundbidraget till distrikten röstades ner med minsta möjliga marginal.

DEBATT OM FLYKTINGAR

Ett block med fyra motioner på temat flyktingar, ensamkommande ungdomar och asylrätt ledde till en omfattande diskussion och visade på ett stort engagemang för dessa frågor hos kongressdeltagarna. Styrelsen menade dock i sina yttranden att FN-förbundet saknar kompetens och resurser att arbeta med nationell migrationspolitik eller med enskilda asyl- och migrationsärenden. Däremot bevakar

förbundet den globala flyktingsituationen ur ett helhetsperspektiv och följer diskussionerna om bl a konfliktförebyggande, humanitära insatser och asylrätt, hette det.

Mona Strindberg från Uppsala FN-förening framhöll att många avslag rörande ensamkommande unga kommit efter processer och åldersbedömningar som inte varit rättssäkra.

– Varför skulle inte FN-förbundet kunna ta ställning för dessa ungdomar? Det kräver inte så mycket, menade hon.

Monica Johansson från Oskarshamn var inne på samma linje och höll ett brandtal för flyktingars rättigheter.

– Svenska fanan har varit en symbol för fred, frihet och asylrätt. Flyktingar kommer hit idag med rädsla för sina liv. Vi kan inte skicka tillbaka människor till länder där det är så osäkert. Vi bör kräva att regeringen ändrar i reglerna, sa hon och möttes av applåder.

Sebastian Qvist från Lund, nybliven styrelseledamot, var en av dem som däremot gick upp och talade för förbundsstyrelsens linje.

– Det är rätt tänkt att vi behöver lägga fokus på områden där vi har bäst kompetens. Det handlar t ex om långsiktig utveckling och stöd till viktiga FN-organ, menade han.

Trots många starka inlägg fick styrelsen

Läs mer om besluten på kongressen på
www.fn.se/kongress2018

med sig kongressen även i dessa frågor och de fyra motionerna röstades ner.

FN-PARLAMENT

En återkommande fråga på FN-förbundets kongresser har varit i vilken mån FN-förbundet ska verka för en församling av parlamentariker inom FN (UNPA, United Nations Parliamentary Assembly). Den förra kongressen i Göteborg 2015 uttryckte stöd för denna tanke och i november samma år skrev FN-förbundet under den internationella appellen för upprättandet av en sådan församling.

Till årets kongress återkom nu motionären Petter Ölmunger till frågan, med stöd av flera FN-föreningar och ett distrikt, och under rubriken "För ett demokratiskt FN" argumenterade de för att FN-förbundet ska "söka och pröva olika vägar för att stärka och bredda stödet för UNPA-kampanjen" samt initiera "ett långsiktigt och strategiskt projekt - - / som utöver frågan om ett FN-parlament även kunde rymma andra

relevanta verksamheter i syfte att göra FN mer demokratiskt".

Styrelsen förordade i sitt yttrande att motionen skulle avslås, bl a med hänvisning till ändliga resurser. En lång rad ombud gick dock upp i talarstolen och stödde motionärens förslag och styrelsen fick till slut se sig besegrad.

ANDRA BESLUT

Andra beslut som fattades på kongressen var bl a följande:

- FN-förbundet ska se över sin tillgänglighetspolicy och synliggöra den reviderade policyn.
- FN-förbundets stadgar ska översättas till engelska.
- Förbundsstyrelsen ska lägga ut en sammanfattning av sina möten på webben.
- FN-förbundet ska verka för att Turkiet drar sig tillbaka från Afrin i norra Syrien.

■ AnnaLena Karlsson Andrews
Bilderna från kongressen är
tagna av Jesper Prytz

Här är den nya styrelsen!

Foto: FN-förbundet/Robin Strand

FN-förbundets styrelse 2018-2021. Stående från vänster: Kiomars Heydar, Véronique Simon, Gabriel Bake, Niklas Carlsson, Annelie Börjesson, Sebastian Qvist, Frida Lind, Anna Kläppe och Petter Ölmunge. Längst fram: Rasmus Isaksson. Frånvarande: Gertrud Åström, Sofia Strinnholm och Nasra Ali.

Valberedning och revisorer. Till ny ordförande för valberedningen valdes Carina Almgren. Till ledamöter i valberedningen valdes Berith Granath, Toktam Jahangiry, Sameer Lafta, Mona Strindberg, Mimmi Clase Hagman (suppleant) och Per-Erik Ullberg (suppleant). Till ordinarie revisorer valdes Thomas Lönnström och Sonja Gardefjord. Revisorssuppleanter är Suzanne Messo och Jan Heiniö.

Uttalande från Svenska FN-förbundets kongress 2018:

Tillsammans för en global framtid utan kärnvapen

Svenska FN-förbundet anser att kärnvapen är ett existentiellt hot mot mänskligheten. Sommaren 2017 röstade 122 stater, däribland Sverige för FN:s konvention om kärnvapenförbud. För att konventionen ska börja gälla behövs minst 50 staters ratificering. Sverige är och ska förbli ett land som står upp för nedrustning och mänsklig säkerhet. Svenska FN-förbundet anser att det är av avgörande vikt att Sverige tar en ledande roll och ratificerar konventionen om kärnvapenförbud. Vi uppmanar Sveriges riksdag att ta denna ödesfråga på allvar.

Vad tyckte du om kongressen?

Det var första kongressen för mig sedan jag kom till Sverige för två och ett halvt år sedan från Syrien. Det var riktigt spännande och

jag är jätteglad för det var riktig demokrati. Det var helt öppet, alla kunde säga sin mening, och det var fria val. Jag var rösträknare så jag såg själv hur det gick till. Ingen begränsade någon annan. Det är jätteviktigt för mig eftersom jag kommer från krig och en diktatorisk regim. Det var också väldigt intressanta diskussioner.

Anas Awad,
Oskarshamns FN-förening

Jag hade inga speciella förväntningar eftersom jag inte har varit på kongress förut men det har verkligen varit spännande och många intres-

santa diskussioner om viktiga frågor som jag tar med mig.

Det var särskilt spännande med ordförandevallet och att se vad ens röst kan göra när man går ihop. Kongressen gick ju inte på valberedningens linje i den frågan och i flera motioner ville ombuden något annat än styrelsen, och då blev det så.

Matilda Heidenvall,
Jönköpings FN-förening

Kongressen var intensiv, det var mycket som skulle behandlas så vi hade ju en tidspress hela tiden. Men i stort sett är jag nöjd.

Särskilt spännande var det med ordförandevallet. Jag hade sett fram emot det och jag hade varit nöjd oavsett vilken av de två kandidaterna som hade vunnit, men jag tror att det här blir bra.

Gunilla Grunditz,
Varbergs FN-förening

Hennes excellens Agda Rössel

av Elin Jäderström

Sommarens härligaste läsupplevelse hade jag i hängmattan med Elin Jäderströms ”Hennes excellens Agda Rössel” (Atlantis förlag), en bok jag varmt rekommenderar till alla FN-vänner.

Agda Rössel utsågs 1958 till Sveriges – och världens – första kvinnliga FN-ambassadör. Utrikesminister Östen Undén valde medvetet att lyfta fram en kvinna på posten, för att tjäna som förebild. Jäderström skildrar med tydlighet i boken hur illa beslutet togs emot, inte minst av de många männen i UD:s korridorer. Kritiken bottnade även i att Rössel inte kom från den diplomatiska kåren utan att beslutet främst tagits på politiska grunder.

Jäderström, själv avlägsen släkting till Rössel, skildrar alla delar av hennes liv – från en påver barndom i en arbetarfamilj i Norrland, över samhällsengagemang, fackliga uppdrag och arbete åt Rädde Barnen, till uppdrag som svensk FN-delegat. Därefter, naturligt nog, ett kapitel om uppdraget som FN-ambassadör samt de därpå följande uppdragen som svensk ambassadör i Jugoslavien, Tjeckoslovakien och Grekland och livet som pensionär hemma i Sverige.

Jag uppskattar att Jäderström tagit sig tid att i boken också ge läsaren, som ju to m kan vara yngre än jag, sammanfattningar av världshändelser som t ex Pragvåren och grekiska militärjuntans styre. Därmed sätts Rössels gärningar in i ett mer begripligt sammanhang.

Som FN-nörd skulle jag ha önskat ännu djupare kunskap om Rössels sex år som FN-ambassadör. Jag blir tagen av hennes starka engagemang mot kvinnlig könsstämpning, en fråga vi i Svenska FN-förbundet fortsatt tvingas driva, och mot dödsstraff. Men jag vill gärna läsa ännu mer om de olika sakfrågor som var aktuella under dessa år och hur Sverige, genom Agda Rössel, agerade. Objektivt sett är kanske utrymmet väl avvägt, men för min egen del är författaren mer än välkommen att göra en uppföljande fördjupning om just den perioden.

Naturligt nog ägnas i boken mycket utrymme åt Rössels privatliv som

innehåller en god portion tragedi, bl a i form av dotterns självmord. Det är inte utan att jag undrar om vi alla som har stora förväntningar på Sveriges FN-personal bidrog – och bidrar – till en kultur som hart när kräver av våra FN-ambassadörer att jobba alla dygnets vakna timmar.

Boken tar också allmänt upp den motvind i vilken många kvinnor har fått kämpa för att bedömas efter sina gärningar och inte sitt kön. Att Rössel m fl känt stöd från bl a SSU framgår. Som FN-förbundare blir jag nyfiken och letar upp några gamla nummer av Världshorisont och, jodå, där framgår med all önskvärd tydlighet att vi stod helt på Undéns sida i det förment kontroversiella valet av Sveriges första kvinnliga FN-ambassadör.

Personligen har jag dock själv länge förvånats över att Agda Rössel inte bara var Sveriges första kvinnliga FN-ambassadör utan att hon fortsatt är Sveriges enda. Vi har haft tre Anders, två Gunnar och två Olof som FN-ambassadörer, men endast en kvinna, under våra 72 år som FN-medlemsstat.

■ *Jens Petersson, Biträdande generalsekreterare, Svenska FN-förbundet.*

Vuxna och barn sprang FN-loppet i Örebro

Alla löpare sprang för Svenska FN-förbundets projekt Flicka och Skolmat när Örebro FN-förening arrangerade ett FN-lopp 3/6.

Benjamin Karabasic och Chanel Birgersson sprang Lilla FN-loppet.

Projektledare var Lydia Andersson, som också har varit ambassadör för Flicka och Skolmat under det gångna året.

– Vi är supernöjda med loppet. Vi är jätteglda över att så många kom och över att vi drog ihop så mycket pengar, säger hon.

Över 100 vuxna och barn sprang de 5 respektive 2,4 kilometer långa loppen i Markaspåret. Totalt samlades 17 600 kronor in.

Loppet arrangerades i samarbete med en idrottsförening och sponsrades av lokala företag. Alla deltagare fick presentpåsar med mellanmål och information om projekt Flicka och Skolmat. Medlemmar från

Lydia Andersson intervjuas av P4 Örebro.

Örebro FN-förening fanns dessutom på plats för att informera om både projekten och den lokala verksamheten. Utöver det var arrangörerna flitiga medverkare i lokal media, då loppet uppmärksammades i tidningar, radio och av SVT.

*Starta
din egen
insamling*

se.fn.se/stod-oss

Boka våra nya eventutställningar!

Ni missar väl inte att boka våra nya eventutställningar i höst? Genom utställningarna, som heter "Sju svåra frågor och en lätt", får besökarna svara på frågor om projekten Flicka och Skolmat – ett inbjudande sätt att skapa kontakt med nya medlemmar! Ta en titt på utställningarna och lägg in en bokning på fn.se/material.

Höstens A och B-kurser

- 21/9: A-kurs om FN i Stockholm
- 9/11: A-kurs om FN i Jönköping
- 23/11: B-kurs om utveckling i Umeå
- 8/12: B-kurs om fred och säkerhet i Göteborg

Läs mer på fn.se/kurs.

Sverige i säkerhetsrådet

Seminarium 4 oktober kl 14-18 på Stockholms Universitet (Aula Magna, inträde 50 kr), arrangeras av Stockholms FN-förening och UNA Stockholm University.

Medverkande är bl a Micael Bydén, Överbefälhavare; Robert Egnell, professor vid Försvarshögskolan och Anna Björsson, major vid Militärhögskolan och genusrådgivare i internationella uppdrag. Moderator är Petra Hallebrant, generalsekreterare Svenska FN-förbundet.

Skolmaterial inför FN-dagen

Årets skolmaterial inför FN-dagen har tema matsäkerhet med visst fokus på områden i Bangladesh och Myanmar utifrån klimatrelaterade katastrofer och folkmordet på Rohingya-muslimer. Materialet finns digitalt på fn.se/skola.

Nya FN-skolor

Sju nya FN-skolor har certifierats och FN-förbundet har nu hela 39 FN-skolor! Varmt välkomna Drottning Blankas gymnasieskola i Stockholm, Folkuniversitetets gymnasium i Trollhättan, Mikael Elias teoretiska gymnasium i Sundsvall och Stockholm, Mora gymnasium, Pauliskolan i Malmö och Åva gymnasium i Täby.

Ny FN-vecka

Firandet av FN-dagen förlängs och i år uppmärksammar vi FN under en hel vecka. Temat är i år Sveriges roll i FN. FN-veckan smygstartar med en filmvisning i Stock-

holm redan den 16 oktober. Under dagarna som följer fram till FN-dagen den 24 oktober planeras bl a seminarier och föreläsningar. Traditionen delat även priset för årets FN-vän och FN-supporter ut vid ett seminarium i Stockholms konserthus den 22 oktober kl 14-16. Material inför FN-veckan kommer att skickas ut till FN-föreningarna i god tid. Håll även utkik i våra kanaler efter datum och tider för evenemangen. Förhoppningen är att FN-veckan ska utvecklas under kommande år och sätta den blå veckan på agendan över hela Sverige.

Fler kommuner välkomna till Agenda 2030-projektet

I september 2018, på treårsdagen efter att världens länder beslutade om Agenda 2030, öppnar samverkansprojektet mellan FN-förbundet och Sveriges kommuner och landsting, SKL, för fler kommuner att vara med. Vill du att din kommun ska ansöka? Läs om kriterier och hur ansökan går till på fn.se/agenda2030,

Projektbidrag Agenda 2030

Nu kan FN-föreningar och -distrikt ansöka om upp till 30 000 kr för att arrangera projekt och aktiviteter om Agenda 2030! Aktiviteten måste dock genomföras och redovisas innan årsskiftet. Läs mer på fn.se/projektbidrag.

Bli ambassadör för Agenda 2030!

Är du mellan 16-26 år och brinner för hållbar utveckling? I höst presenterar vi vårt nya ambassadörsprogram och anmälan öppnar i oktober. Passa på och ansök idag till ett roligt och givande hedersuppdrag! Läs mer på fn.se/ambassadorer.

Föreläsning om säkerhetsrådet

FN-föreningar, FN-distrikt och FN-skolor kan under hösten 2018 boka

en kostnadsfri föreläsning om Sveriges arbete i FN:s säkerhetsråd. Kontakta Oskar Sjöstedt på oskar.sjostedt@fn.se

MR-seminarium

På internationella dagen för de mänskliga rättigheterna den 10 december arrangerar FN-förbundet ett seminarium i Stockholm. Håll utkik efter mer information på fn.se/kalender.

Personalnytt

Sophia Tuwesdotter är ny internationell programhandläggare, Mikaela Engwall är ny internationell projekthandläggare, Hanna Palmqvist är ny kommunikations- och insamlingsansvarig, Elias Aspud är ny ungdomssekreterare, Caroline Bodin är ny projektledare för FN-rollspel och Kerstin Söderström har anställts som kommunikatör i samverkansprojektet med SKL.

Foodtrucks för skolmat

För sjätte året i rad hade Smaka på Stockholm i år ett samarbete med FN-förbundet och projektet Skolmat. 14 av matfestivalens restauranger/foodtrucks hade minst en rätt på menyn där 2 kr av varje såld rätt gick direkt till projektet. FN-förbundet vill rikta ett stort tack till de deltagande restauratörerna: Balkan Krubb; Between Buns; Churros-trucken; Farang – Kim Öhman; Good Stuff from Carotte; HK's Lila Foodtruck; Jeffrey's Foodtruck; Mama- Marco Baudone/SnackBar; Phil's Burger; Phó & bún; Restaurang Mathias Dahlgren; Sjömagasinet; Vegan Schmegan samt Vezzo.

NU är enda chansen att söka Årligt projektbidrag för 2019!

FN-förbundet slår ihop dagens sex projektbidrag till två från 2019. Det innebär bl a att beslut om årliga projektbidrag för 2019 (som också framöver är de stora bidragen) fattas redan under hösten. Nytt är också att de kommer att vara närmare kopplade till förbundets gemensamma mål, att de kommer att kunna omfatta hela kalenderåret och även kan vara större. Sista ansökningsdag är den 15 oktober. Läs mer på fn.se/projektbidrag eller kontakta kansliet på projektbidrag@fn.se eller 0708-66 55 15.

ANNELIE BÖRJESSON
ORDFÖRANDE I SVENSKA FN-FÖRBUNDET:

BEKÄMPA DEN ORGANISERADE RASISMEN – SKAPA TRYGGHET FÖR ALLA

FN-förbundet medverkade i somras i vanlig ordning i politikerveckan i Almedalen. Vi delade ut stafettpinnar för att uppmuntra organisationer, myndigheter och företag att engagera sig i arbetet för de globala målen för hållbar utveckling, vi talade med företrädare för regeringen om Sveriges plats i FN:s säkerhetsråd och vi höll frågestund med riksdagsledamöter om deras FN-politik. Sammantaget var det en väldigt lyckad vecka och en fin start för mig som nyvald ordförande i förbundet.

Tyvärr var också extremistiska organisationers närvaro ett inslag under veckan i Visby. Den organiserade nazismen stod med bokbord och banderoller bredvid RFSL:s lokaler på Södertorg och attackerade också besökare fysiskt. Det är inte rimligt att krafter som har som enda syfte att förstöra det demokratiska samtalet gång på gång ska få tillstånd att finnas alldeles nära grupper som de riktar sitt förakt och hat mot.

Händelserna i Visby resulterade under sommaren i nyttigt debatt. Hur långt ska det demokratiska samhällets fiender få gå i demokratis namn? Flera partier gav uttryck för att det är nog nu och la fram förslag om förbud mot såväl rasistiska handlingar som organisationer. När detta skrivs förbereder Regeringskansliet direktiv till en utredning om att i enlighet med FN:s rasdiskrimineringskonvention införa ett förbud mot rasistiska organisationer.

Hanteringen av den organiserade rasismen i Sverige har länge varit omdiskuterad. FN:s bestämmelser ska vägas

mot den grundlagsskyddade föreningsfriheten och svenska regeringar har länge hävdat att man uppfyller andan i FN-konventionen genom hetslagstiftningen. Samtidigt ser vi inte minst under valår att rasistiska organisationer blir allt mer aktiva. Poliser som var med under det likaledes stökiga 1990-talet – då flera människor mördades av extremister – menar att den organiserade rasismen kan tyglas även inom ramen för gällande lagstiftning.

Från FN-förbundets sida är vi inte främmande för att Sverige följer rasdiskrimineringskonventionen även bokstavligen. Avgörande för såväl dagens bestämmelser som eventuell framtida lagstiftning är dock att människor inte ska behöva vara rädda för att vistas på gator och torg, oavsett om de tillhör särskilt utsatta grupper eller bara råkar befinna sig där rasisterna finns. Därför kvarstår vårt krav på t ex utbildning om hatbrott för anställda i hela rättskedjan, gemensam och strikt tillämpning av gällande lagar samt tillräckliga resurser för att gripa och lagföra förbrytare.

När du läser det här har Sverige haft allmänna val och förhoppningsvis har vi en regering som med stöd av riksdagen styr landet. Vi som brinner för FN-frågorna har en gemensam uppgift att verka för en stark svensk röst i FN även i fortsättningen. På hemmaplan är det en gemensam uppgift för politiken och rättsväsendet att fortsätta motverka den organiserade rasismen. Det handlar i grunden om att upprätthålla våra mänskliga fri- och rättigheter.

Nästa nummer

av Världshorisont kommer ut den 29 november och blir ett temanummer om Agenda 2030 och de globala målen.

Drygt tre år har gått sedan världens länder i FN enades om Agenda 2030; en ambitiös och global utvecklingsagenda med 17 mål för hållbar utveckling som alla världens länder ska jobba med att uppfylla till 2030.

Hur långt har Sverige kommit i sitt arbete med Agenda 2030, hur ser engagemanget ut i de politiska partierna och i vilken mån är svenska företag med på tåget? Vilka andra viktiga samhällsaktörer känner ett ägandeskap för agendan och hur yttrar det sig? Och vad händer i kommuner och landsting där de 17 målen ska genomföras i praktiken? Det är några av frågorna som Världshorisont tittar närmare på.

Foto: Svenska FN-förbundet

Hjälp till att sprida Världshorisont så mycket som möjligt så att fler kan nås med kunskap och engagemang för FN och globala frågor! Beställ en bunt av tidningen på varldshorisont@fn.se!

EN
BÄTTRE
VÄRLD

Swisha
valfritt belopp
till 9005638 och
ange SKOLMAT

Foto: FN-förbundet

90 SVENSK
KONTROLL INSAMLINGS
KONTROLL

Gratis skolmat lockar fler barn till skolan!

Utbildning är ett av de absolut viktigaste verktygen för att skapa utveckling och lyfta samhällen ur fattigdom. Svenska FN-förbundet stödjer FN:s livsmedelsprogram och dess arbete för att fler barn ska få gå i skolan i Etiopien. En skolmåltid kostar bara 2 kronor. Genom vårt projekt Skolmat ser vi till att fler barn får äta sig mätta. Bli månadsgivare på www.fn.se. Tillsammans kan vi göra skillnad!

SKOLMAT – PROJEKTET SOM FÅR BARN TILL SKOLAN

All insamling går via Svenska FN-förbundets PG 90 05 63-8 och granskas av Svensk Insamlingskontroll.